

CZU 63 000 13(478)

TENDINȚELE EFICIENTIZĂRII AGRICULTURII NAȚIONALE ȘI DIRECȚIILE PRIORITARE DE DEZVOLTARE

A. SPIVACENCO

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract. Traditionally, the agriculture of the Republic of Moldova remains the basic sector of the economy, characterized by strong tendencies of becoming unprofitable in the most of its branches. For Moldova, it is strategically important to re-orient its resources towards added value production and exports. Both agriculture and food industry shall become efficient at national level and competitive on the international markets if necessary efforts will be undertaken in the following domains: agribusiness environment, access facilitation to credits, development of agro-food marketing infrastructure, use of new technologies and others. The organic agriculture has a green light in the rural areas, and the economic activities with added value shall be extended aiming at making the agriculture more viable.

Key words: Agro-food marketing infrastructure, Economy, Exports, Globalization, Rural areas, Scientific and technical progress.

INTRODUCERE

Pentru Republica Moldova complexul agroindustrial rămîne a fi tradițional coloana vertebrală a economiei naționale, dată fiind ponderea acestuia în *PIB-15%*, *veniturile de export-65%*, *populația economic activă antrenată-40%*. Totodată, necătînd la atenția sporită, acordată de către stat sectorului

agrar - reflectată într-un șir de politici și documente strategice, acesta continuă să se dezvolte lent și instabil, indicând performanțe scăzute, comparativ cu celelalte ramuri.

O mare parte a acestor tendințe negative, poate fi trecută pe seama a câteva cauze directe – vulnerabilitatea excesivă a sectorului la un șir de riscuri cu impact negativ asupra veniturilor rurale, orientarea exagerată spre unele piețe de desfacere instabile, dezvoltarea serviciilor și industriei preponderent în zonele urbane și lipsa activităților ne-agricole în zonele rurale – finalități ale unor deficiențe structurale deja existente și asupra soluționării cărora sunt focusate activitățile și politicile actuale ale statului.

MATERIAL ȘI METODĂ

Cercetările s-au efectuat în baza materialelor expuse în studiile ONU, rapoartelor FMI, USAID/CNFA, care conțin considerente referitor la situația actuală a agriculturii în economia națională. Sunt examinate diferite tendințe de eficientizare a agriculturii Republicii Moldova și direcțiile actuale prioritare de dezvoltare, completate de deducție, inducție, sinteză, analiza fenomenelor definiții privind eficiența, diferențiindu-se elementele fundamentale de dezvoltare a infrastructurii.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Tradițional pentru Republica Moldova, agricultura continuă să fie sectorul de bază al economiei cu o cotă de 14,5% (2006)-9,9%(2007) în PIB (tab.1) și 40% din populația economic activă a țării.

Tabelul 1

Dinamica PIB în anii 2006 și 2007

PIB pe categorii de resurse și de utilizări	În prețuri curente, mil. lei		Structura, %		În % față de perioada respectivă a anului precedent		Gradul de influență, +/-	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
RESURSE								
Valoarea adăugată brută	37339	44305	83,4	83,0	103,6	101,5	3,1	1,3
<i>din care:</i>								
agricultura	6489	5304	14,5	9,9	97,2	65,4	-0,5	-5,0
industria	6581	7892	14,7	14,8	97,7	97,0	-0,3	-0,4
servicii	25385	32612	56,7	61,1	107,8	112,7	4,1	7,2
serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate	-1116	-1503	-2,5	-2,8	116,7	120,4	-0,2	-0,5
Impozitele nete pe produs și import	7415	9049	16,6	17,0	111,0	110,6	1,7	1,7
UTILIZĂRI								
Consumul final	50972	60104	113,9	112,6	108,0	103,8	8,8	4,4
Formarea brută de capital	14656	20368	32,7	38,2	112,2	120,3	3,7	6,6

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2008

În anul 2007 VAB (valoarea brută adăugată) creată în agricultură a înregistrat cea mai considerabilă diminuare în ultimii ani - de 34,6%, ceea ce a contribuit negativ la creșterea în PIB cu -5%. Diminuarea volumului producției în sectorul agricol a fost determinată de condițiile climatice nefavorabile ale anului 2007.

În perioada reformelor anterioare au fost realizate unele obiective-cheie, printre care merită menționate următoarele elemente fundamentale (M. Dumitru și colab., 2006):

- Afirmarea proprietății private asupra pământului și a patrimoniului agricol;
- Formarea unui mediu competitiv în sectorul agrar;
- Extinderea serviciilor financiare rurale, inclusiv crearea pieței funciare;
- Dezvoltarea mișcării de cooperare și crearea infrastructurii de servicii rurale – în domeniul mecanizării, furnizării resurselor și comercializării producției;
- Apariția elementelor unui sector agroalimentar competitiv, odată cu introducerea tehnologiilor moderne de valoare înaltă și perfecționarea practicilor de business;

• Progrese în marketing-ul de export a produselor agricole de valoare înaltă, atât în stare proaspătă, cât și procesată, inclusiv accentul pus asupra calității și piețelor occidentale mai profitabile.

Cu toate acestea, dinamica actuală a dezvoltării agriculturii se caracterizează printr-o instabilitate pronunțată, calitate inadecvată, productivitate și venituri mici și lipsa unor priorități bine conturate în politicile promovate în sectorul agroalimentar.

Obiectivul de integrare a Republicii Moldova în sistemul economic european în calitate de partener competitiv impune o schimbare a acestei situații. Globalizarea economiei mondiale și progresul tehnico-științific oferă noi posibilități de ridicare a randamentului agriculturii la nivelul multor ramuri industriale. Pentru Moldova, realizarea acestei sarcini poate fi atinsă prin orientarea prioritară către producerea și exportul produselor agroalimentare de valoare înaltă (AVÎ), dată fiind proximitatea și cererea unor din cele mai profitabile piețe moderne, în special celor din Europa de Vest. Dezvoltarea dinamică a sectorului viti-vinicol al țării (împreună cu sectoarele de servicii adiacente) a plasat Republica Moldova în rândul primelor 10 țări exportatoare de vinuri din lume. Astfel, a fost demonstrat elocvent potențialul sectoarelor care au avantaje competitive. Conform unui studiu elaborat sub egida Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), un potențial similar îl au și culturile agricole de valoare înaltă. În Republica Moldova, culturile horticole (fructele, legumele strugurii de masă și produsele derivate cu valoare adăugată a acestora) reprezintă cea mai mare parte a sectorului AVÎ. De asemenea, producerea și prelucrarea grupei de culturi tehnice (sfecla de zahăr, culturile oleaginoase etc.), care, fiind cultivată pe numai 1/5 din suprafețele însămânțate, aduce întreprinderilor agricole aproape 1/3 din toate încasările din sectorul fitotehnic.

Pentru ca agricultura și industria alimentară a Moldovei să devină eficientă național și competitivă pe plan internațional, sunt necesare eforturi în următoarele domenii prioritare:

1. Mediul Agrobusiness-ului – presupune un sistem fiscal, legal și regulator care să fie favorabil investițiilor și liberei dezvoltări a sectorului privat, care promovează o strategie consistentă, pe termen lung, de transformare a economiei sectorului agroalimentar și care activează pentru promovarea creșterii exporturilor moldovenești.

2. Accesul la resursele financiare – prin lărgirea capitalului de împrumut disponibil, gestionarea riscurilor, crearea mecanismelor de reducere a ratelor dobânzii, încurajarea creditării în baza analizei rulajului de capital cu reducerea concomitentă a importanței gajului și extinderea perioadelor de creditare.

3. Dezvoltarea infrastructurii de marketing agroalimentar – prin promovarea sistemelor moderne de management a calității și de informare despre piețele accesibile și prin implementarea schemelor comerciale eficiente și echitabile de conectare a producătorilor, comercializatorilor și procesatorilor.

4. Introducerea tehnologiilor performante – în special, în domeniul tehnologiei de păstrare, prelucrare și ambalare, ce ar permite respectarea standardelor internaționale de calitate, extinderea exporturilor și a perioadelor de comercializare a producției alterabile pentru atingerea profiturilor maxime pe piețele-țintă.

5. Trecerea continuă către producția horticola de valoare înaltă – prin sprijinirea introducerii soiurilor moderne de fructe și legume solicitate pe piețele internaționale și care sunt indicate cultivării intense, păstrării, procesării și transportării.

6. Restabilirea infrastructurii de irigare – pentru diminuarea riscurilor climaterice și formarea unei agriculturi de calitate, prin atingerea productivității și valorii înalte.

7. Consolidarea organizațiilor de fermieri și asociațiilor industriale – inclusiv a uniunilor ramurale și consiliilor pe produse, cooperativelor, asociațiilor de marketing ale producătorilor, a grupurilor de advocacy locale și naționale, a asociațiilor utilizatorilor de apă, de energie și a altor entități care permit fermierilor individuali și întreprinderilor agricole să împartă resursele și să obțină acces la piețele de export.

8. Reforma pieței funciare – simplificarea procedurilor de vânzare-cumpărare, eliminarea restricțiilor asupra proprietății private, sprijinirea consolidării parcelelor mici și extinderea împrumuturilor ipotecare.

Realizarea acestor sarcini impune necesitatea conjugării eforturilor business-ului privat, administrației de stat și ale comunității donatorilor internaționali. La prima etapă, sarcina primordială constă în atingerea unui consens asupra direcțiilor prioritare de dezvoltare și rolurilor ce revin fiecărei dintre părți.

Rolul de forță motrice în creșterea sectorului AVÎ îi revine sectorului privat, care trebuie să implementeze strategii ample de marketing pentru penetrarea piețelor-țintă. Pentru aceasta este nevoie,

în primul rând, de orientarea producerii spre solicitarea consumatorilor, mobilizarea investițiilor pentru modernizarea tehnologică a producției și implementarea sistemelor moderne de management a calității.

Statul, în dialog cu sectorul privat și cu donatorii, urmează să determine prioritățile politicilor în domeniul agroalimentar și să creeze un mediu de afaceri favorabil producătorilor, procesatorilor și exportatorilor de produse AVÎ. Acest mediu se caracterizează prin eliminarea restricțiilor de proprietate funciară pentru potențialii investitori externi, existența unor facilități pentru investițiile în ramurile prioritare, optimizarea reglementării administrative și promovarea eficientă a produselor moldovenești pe plan internațional.

Rolul donatorilor constă în sprijinirea eforturilor statului și sectorului privat în realizarea strategiilor de dezvoltare, precum și în asigurarea transferului de cunoștințe și preluării celor mai bune practici strategice din experiența mondială și contribuția cu alte resurse necesare Republicii Moldova, inclusiv mijloace financiare ce ar putea mobiliza.

Agricultura ecologică are o mare contribuție la o dezvoltare economică de durată și joacă un rol important în îmbunătățirea condiției mediului, prezervarea solului, îmbunătățirea calității apelor, biodiversificarea și protejarea naturii. Agricultura ecologică poate să meargă înainte în economia rurală și să o facă viabilă prin extinderea activităților economice cu valoare adăugată mare și prin generarea de locuri de muncă în zone rurale (I. Toncea, 2004).

În majoritatea industriilor de procesare a alimentelor și în vinificație există o mare lipsă de capacitate pentru valorificarea strugurilor, cărnii și legumelor, fapt care limitează volumul produselor exportabile. Pentru a fi validate ca fiind ecologice și a fi scoase pe piață produsele alimentare trebuie să aibă pe etichete referințe explicite referitoare la metodele ecologice de producție a acestora și referitor la certificarea de evaluare a calității emisă de o organizație supervizoare. Fermele ecologice reprezintă un nou sector.

În vederea dezvoltării sectorului agro-ecologic și pentru îmbunătățirea competitivității produselor ecologice pe piețele de export trebuie identificate și implementate următoarele (*Studiul competitivității exporturilor agricole...*, 2004):

- ◆ captarea și reținerea de mai multă valoare pe componenta națională a lanțului valoric prin orientarea producției și a vânzărilor către produse primare și produse de procesare, promovarea produselor ecologice de export moldovenești;

- ◆ acoperirea nișei de piață existentă prin identificarea de noi piețe de export și consolidarea piețelor existente;

- ◆ implementarea legislației elaborate pentru acest sector pentru a consolida sistemul de control prin măsuri suplimentare menite să supervizeze organismele de inspecție și certificare pentru a crește calitatea produselor exportate;

- ◆ crearea unui sistem corespunzător de producție, procesare și marketing pentru produse ecologice, menit să satisfacă nevoile piețelor interne și externe;

- ◆ promovarea exporturilor produselor ecologice moldovenești prin dezvoltarea activității de cercetare;

- ◆ îmbunătățirea formării profesionale a tuturor actorilor implicați în sectorul ecologic: crescători, procesatori, inspectori, experți de la minister.

În mod strategic obiectivul eficient și calitativ al sectorului este poziționarea agriculturii ecologice în centrul agriculturii naționale, ca un pivot pentru dezvoltarea de durată în mediul rural.

CONCLUZII

Globalizarea economiei mondiale și progresul tehnico-științific oferă noi posibilități de ridicare a randamentului agriculturii la nivelul multor ramuri industriale. Pentru Moldova, realizarea acestei sarcini poate fi atinsă prin orientarea prioritară către producerea și exportul produselor agroalimentare de valoare înaltă (AVÎ), dată fiind proximitatea și cererea unor din cele mai profitabile piețe moderne, în special celor din Europa de Vest.

Pentru ca agricultura și industria alimentară a Moldovei să devină eficientă național și competitivă pe plan internațional, sunt necesare eforturi în următoarele domenii prioritare: mediul agrobusiness-ului; accesul la resursele financiare – prin lărgirea capitalului de împrumut disponibil, dezvoltarea infrastructurii de marketing agroalimentar; introducerea tehnologiilor performante – în special, în domeniul

tehnologiei de păstrare, prelucrare și ambalare; trecerea continuă către producția horticolă de valoare înaltă – prin sprijinirea introducerii soiurilor moderne de fructe și legume solicitate pe piețele internaționale și care sânt indicate cultivării intense, păstrării, procesării și transportării; restabilirea infrastructurii de irigare – pentru diminuarea riscurilor climaterice și formarea unei agriculturi de calitate, prin atingerea productivității și valorii înalte; consolidarea organizațiilor de fermieri și asociațiilor industriale – inclusiv a uniunilor ramurale și consiliilor pe produse, cooperativelor, asociațiilor de marketing ale producătorilor; reforma pieței funciare. Agricultură ecologică poate să meargă înainte în economia rurală și să o facă viabilă prin extinderea activităților economice cu valoare adăugată mare și prin generarea de locuri de muncă în zone rurale.

BIBLIOGRAFIE

1. Dumitru, M. și colab. Cod de bune practici agricole, vol. II. București: Ed. Expert, 2006.
2. Toncea, I. Ghid practic de agricultură ecologică. Cluj-Napoca: Ed. Academic Pres, 2004.
3. *Studiul competitivității exporturilor agricole moldovenești de valoare înaltă*, Programul USAID/CNFA de Comercializare a Fermierilor Privati, Chișinău, 2004.

Data prezentării articolului – 14.09.2008